

I schäktfrågan.

Allt sedan frågan om införande af obligatorisk bedöfning vid slakt af husdjur kommit under diskussion i Finland — exempelvis vid 1897 års ständermöte, där frågan dock ej slutbehandlades — ha från olika håll gjorts yrkanden på att judarnas rituella slakt skulle i laglig ordning förbjudas. Dessa yrkanden ha dock ständigt blifvit tillbakavisade af judarna och våra filosemiter, hvilka i den rituella schäkten se en religiös akt och tydligen anse att inskränkningarna i judarnas medborgerliga rättigheter i vårt land kunna i någon mån godtgöras genom åt dem beviljade, våra begrepp om humanitet kränkande privilegier vid husdjurens aflifvande.

Som bekant äga vi sedan 1902 en slaktlag, hvilken vid jämförelsevis strängt straff påbjuder bedöfning af slaktdjuren och ägde denna lag till en början sin tillämpning äfven i fråga om judarna. Men följande år förskaffade sig dessa, begagnande sig af det i landet rådande olaglighetstillståndet, med Bobrikoffs bemedling rätt att slakta enligt sin ritual. Däraf har följden blifvit det utan gensägelse abnorma sakförhållandet att den kristne och den judiske slaktaren hos oss samtidigt och inom samma väggar utföra sin slakt, den ena hotad af höga böter för en handling, som för den andra är berättigad.

Någonting sådant förekommer icke i något annat land och saknas också i vår lagstiftning ett motstycke

här till. Antingen har man såsom i konungariket Sachsen, Schweiz och furstendömet Reuss oakadt judarnas motstånd infört allmänt för alla lika gällande bedöfnings tvång, eller ock har det lyckats judarna — såsom exempelvis i Preussen och andra tyska stater — att h. o. h. förhindra slaktreformens genomförande.

Detta hos oss existerande missförhållande har också angripits af Helsingfors slaktareförening, hvars medlemmar icke blott vägrat att köpa det kött af schaktade djur, hvilket judarna af rituella skäl ej själfva använda, utan också offentligt — Finlands djurskydd, maj 1905 — gifvit uttryck åt sin afsky för detta slaktsätt. Äfvenså ha eleverna i de af Nylands djurskyddsförening sistlidna vår föranstaltade slaktkurserna i en artikel i Helsingin Sanomat, 7 juni 1905, »Ett ohyggligt djurplågeri i Helsingfors stad» uttalat sin önskan att vår regering omedelbart måtte skrida till den rituella schaktens förbudande i Finland.

På grund af dessa uttalanden från yrkesutöfvarnes sida har Nylands djurskyddsförening som förberedande åtgärd i januari till samtliga landets kommuner utsändt en skrifvelse, hvari anhålles om att frågan å kommunalstämma måtte tagas till diskussion samt att därefter det fattade beslutet i protokollsutdrag måtte tillställas föreningen för vidtagande af nödiga åtgärder. Till skrifvelsen var bifogad en af öfverste T. Forstén sammanställd redogörelse för olika slaktsätt samt ett upprop »Våra lagar och slaktfrågan» afsedt att upphängas på synlig plats.*)

I februari sammanträdde slutligen en af medlemmar i samtliga Helsingfors djurskyddsföreningar sammansatt kommitté, som tagit till sin uppgift att hos Senaten hemställa icke blott om ett upphäfvande af förordningen af den 31 juli 1903 beträffande rätt för

*) Från en mängd kommuner ha svar influtit, samtliga gående i den riktning att den judiska schakten icke längre bör i vårt land tolereras.

judarna att slakta enligt sin ritual utan ock om att all slags schächt, äfven i fråga om fjäderfä *) blefve lagligen förbjuden.

I vårt land finnes f. n. endast omkring 150 judiska familjer, dessa samtliga bosatta i de större städerna. Därför är också för största delen af vårt folk den rituella slakten en fullkomligt främmande fråga. Men om — eller kanske rättare när — judarna få sina önsknningar om full medborgarrätt i Finland uppfyllda och när med anledning däraf deras stamförvanter skola hos oss söka en fristad undan förtrycket och förföljelserna annorstädes, då skall också deras rituella slaktmetod utöfvas öfver hela landet, icke blott i de stora städernas slakthus, utan i hvarje socken, hvarje by, så framt ej judarna därförinnan blifvit tvungna att ställa sig vårt lands lagar till efterrättelse.

Ju fullkomligare och smärtligrare de moderna slaktmetoderna blifva — och oafbrutet göras nya uppfinningar på området — desto mera barbariskt, mera för vår tid olämpligt skall detta för årtusenden sedan införda slaktsätt förefalla. Hvilken storm af ovilja skall ej denna metods fortsatta användande vid sidan af för finska medborgare gällande bedöfnings tvång väcka öfverallt, där judar uppehålla sig, hvilka excesser och trakasserier skola ej däraf förorsakas!

Judarna begära nu medborgarrätt i Finland, men samtidigt fordra de rättighet för sig att bryta mot de lagar, som följas af det finska folket själf. Hvar ligger rättvisan häri? På ett lämpligare sätt kunde vi väl knappt uppfostra judarna att mottaga de medborgerliga rättigheter de begära, än att vi först lärde dem respektera sina icke allenast medborgerliga, utan också mänskliga skyldigheter i det land, där de begära hemorts rätt. Därför må vår regering, understödd af alla human tänkande människor, tvinga judarna att i vårt land afstå från fasthållande vid en ritual, som enligt

*) Se Nylands djurskyddsförenings årsberättelse för 1904.

här rådande moralbegrepp innebär ett fruktansvärdt djurplågeri.

För att allmänheten må få en föreställning om det missnöje och den ovilja den judiska schäkten inger fackmännen på slaktens område i länder, där judar förekomma talrikare än hos oss, bifogar jag här ett utdrag ur en artikel, som ordföranden i Berliner Tier-schutzverein, den på djurskyddsområdet kände författaren Hermann Stenz, publicerat i Archiv für Tierschutzbestrebungen 31 jan. 1906.

Schäkten är öfverallt likartad, må vi därför taga kännedom om hvad som i en framtid väntar oss i vårt eget land, om ej schäkten här omedelbart afskaffas.

»En publikation af största betydelse.

Januari häftet af den i Leipzig utkommande »Deutscher Tierfreund» innehåller »Resultatet af omdömena öfver bedöfnings- och schächtmetoden i 585 slakthus i Tyskland». Tills nu ha alla försök att införa en enhetlig, i högsta möjliga grad smärtfri slaktmetod (skott i hjärnan) strandat mot judarnas häftiga motstånd, emedan deras religion skulle fordra schächt (halsnitt) utan föregående bedöfning och emedan dessutom schäkten enligt uttalanden af omkring 378 auktoriteter icke vore att betrakta som djurplågeri. På grund af dessa uttalanden och på grund af den judarna författningsenligt tillförsäkrade religionsfriheten afvisades städe af regeringar och parlament införande af bedöfnings-tvång vid slakt. Att genomföra detsamma för de icke-judiska slaktarne, gick icke an, emedan det föreföll omöjligt att straffa de kristna för underlåtande af bedöfning, medan en liknande handling, utöfvad af judar förblef ostraffad. Så blef schäkten en graf för hela slakt-reformen, men tillika fordran på schächtens afskaffande en hufvudfordran i nästan alla djurskyddsföreningar.

Om man icke ville afstå från alla försök att komma till ett enhetligt, nutidens humana anda motsva-

rande slaktsätt, måste de af judarna hopbrakta uttalandena göras värdelösa. Under närmare två årtionden blef frågan oafgjord; men nu har detta bälvråk fallit. De tyska djurskyddföreningarnas förbund har år 1905 kringsändt ett frågecirklar med 25 specialfrågor till samtliga slakthusdirektörer, samtliga ledande slakthusveterinärer, och ett antal köttkontrollörer. Förbundet har sålunda frågat just de personer, hvilka af tusenfaldig egen erfarenhet nogå känna schäkten och äfven äro i tillfälle att jämföra detta slaktsätt med slakt medels de moderna kul- och springskjutapparaterna. Tidigare uttalanden härrörde delvis från professorer, hvilka stodo främmande för slaktaryrket och hvilka måste för sig låta framställa schäkt, för att öfverhufvud lära känna densamma. Dessutom förskrifva sig dessa uttalanden från en tid, då de fullkomnade skjutapparaterna ännu icke uppfunnits.

Djurskydds rörelsen må jubla. I jämförelse med det förkrossande material, som nu kommit densamma i händerna, äro alla tidigare angrepp mot schäkten att likna vid barnlek.

Samtliga uttalanden äro frivilligt afgifna, utan hvarje biinflytande och utan hvarje betalning eller utsikt till sådan, ifall bedömandet utfölle enligt önskan. Detta sistnämnda betonas särskildt i rapporten, emedan på sin tid djurläkaren Friedemann-Neuwied offentlig meddelat att judarna erbjudit honom 200 Rmk. för ett schäktvänligt uttalande.

Gent emot schäktfanatikernas påstående att de komma i samvetsnöd, så framt schäkten blefve afskaffad, förefaller den omständigheten mycket märkvärdig att i 44 städer, hvilka sedan 1896 ha en talrik judisk befolkning, icke användes schäkt, ehuru väl sådan i desamma icke är förbjuden. Man kan däraf se att för många judar schäkten icke är någon helig handling».

Jag återger här i sammandrag en del af de beaktansvärda resultaten jämte af herr Stenz ställvis bifogande anmärkningar.

Frågan 1.

Hvilket slag af bedöfning anser Ni ur humanitetens, vetenskapens och yrkessynpunkt för den fullkomligaste?

578 svar. — Af dessa 283 för skjutning af alla djur, 126 för slagbedöfning af alla djur, 165 för skjutning eller slagbedöfning, beroende på arten af djur, 2 för snittbedöfning af alla djur, 2 för snitt-, skjut- eller slagbedöfning, beroende på arten af djur.

Några kommentarier behöfver denna sammanställning icke! — Af 578 slakthusdirektörer förklarade sig 574 *mot schäkten utan bedöfning*.

Alltså är med öfverväldigande majoritet den judiska slaktmetoden förkastad.

Frågan 3.

Har Ni Eder bekant förbättringar hvilka vid schäkten och förberedelserna till densamma med framgång kunde användas?

428 svar. — I 220 slakthus saknas inrättningar till schäktens förbättrande. I 152 funnos hufvudhållare, i 19 madrasser, i 12 kastningsvärktyg, i 37 nedläggningsapparater.

I de flesta slakthus äro dessa s. k. förbättringar åter afskaffade, emedan de äro »tortyrinstrument af första rang», »endast äro egnade att förlänga kvalen», utgöra »gräsliga plågoreskap» eller äro »opraktiska och svårhandterliga». »Allting pröfvadt, ingenting godkändt». »Bedöfning vore den enda verkliga förbättringen».

Svaret på frågan 3 lämnar det sorgliga resultatet: Israeliternas schäkt utan bedöfning står hvarken ur teknisk eller djurvänlig synpunkt att förbättra!*)

*) Af särskild vikt är för oss det resultat, hvartill man i de tyska slakthusen kommit i afseende å dessa s. k. förbättringar. Ty här bosatta judar ha med anledning af Helsingfors slaktares

Frågan 6.

Schäktas i Edert slakthus mera än det som är nödvändigt för de judiska familjernas underhåll?

350 svar. — I 175 Ja! i 175 slakthus Nej!

I 71 städer schäktas 40—100 procent af mindre djur.

Ingen af dessa städer har en judisk befolkning, som ens närmelsevis skulle fordra en fjärdedel af detta köttkvantum.

Ett fullständigt ofog bedrifves sålunda med sckäktandet. *)

Frågan 7.

Är enligt Eder åsikt schäktadt kött bättre eller hållbarare? (än köttet af bedöfvade djur.)

475 svar. — 293: Nej! 25: Hvardera slaget af kött är lika bra. 4: Skilnaden är altför liten. 3: Osäkert, beror af slaktsättet, 29: Ja! 21: Schäktkött är blott hållbarare (19), blott vackrare (2).

Det var hög tid att det till försvar och bibehållande af schäkten ständigt återopade påståendet att bättre blodaftappning och större hållbarhet förefunnes hos schäktadt kött genom slakthusdirektörernas bedömmande blef energiskt tillbakavisadt.

Med hvilken ifver blef icke detta h. o. h. falska påstående af rabbinerna förkunnadt för världen och

och en del djurvänners förnyade angrepp på schäkten erbjudit ordföranden i en af våra djurskyddsföreningar 100 mk att efter godfinnande användas för önskade förbättringar af schäkten, med villkor att angreppen skulle upphöra. Nu få vi genom de erfarenheter man i Tyskland gjort, veta att alla förbättringar i praktiken tjäna till ingenting annat än att yterligare öka djurens kval.

*) Till liknande reflexioner kunna förhållandena å slaktinrättningen i Helsingfors gifva anledning, där jämväl en del finska slaktare använda schäkt för att sålunda skaffa sig större marknad för sin vara.

huru har icke nu detta rabinernas argument blifvit kastadt öfverända och det för alltid!

Frågan 8.

Skulle icke schäkten väsentligen förbättras om i stället för de kvalfulla förberedelserna (kullkastande, bindande, o. s. v.) den å orten vanliga bedöfningen komme till användning? om sålunda schäktsnittet följde efter bedöfningen?

497 svar. — 493: Ja! 3: Nej!

Då af rabbinerna påstås: Schäkt med föregående bedöfning är icke mera någon religionshandling för oss! då måste vi genmäla:

T. o. m. de mest ortodoxa judar hafva icke vägrat sitt bifall till de mest ingripande förändringar i utöfvandet af deras religion.

Den nuvarande gudstjänsten i synagogan innebär en omhvälfning, en revolution i jämförelse med den gammaljudiska tempeltjänsten!

T. o. m. den mosaiskt så strängt påbudna offer-tjänsten har uppofrats för den nyare tidens fordringar.

Också den judiska köttkontrollen har blifvit ett narrspel, schäktares måste vid sin B'dika underkasta sig riksköttkontrollens föreskrifter utan att protestera.*)

T. o. m. vid schäkten beaktas i många punkter de talmudska föreskrifterna icke als. (Eftersnitt, undersökning af djuren, schäkt och bön i närvaro af svin, schäktares flykt vid felschäkt, blodhandel o. s. v.)

Såsom vi se tillåta och gilla schäktares och rabbiner i allt de mest ingripande förändringar; blott snittet i det lefvande djurets hals — detta snitt i lefvande

*) I slaktinrättningen i Helsingfors har det inträffat att kött som den judiska schäktares förklarar kosher (njutbart) af den besiktigande veterinärläkaren befunnits tuberkulöst och dömts att nedgrävas.

kött — det afstå de icke ifrån! Alla andra religionshandlingar kunna förändras, blott denna religionshandling skall hållas helig!

Frågan 9.

Tror Ni att blodaftappningen skulle hämmas genom föregående bedöfning af djuren?

523 svar. — 472: Bedöfning gör ingen skada, 5: Villfarelse, 46: Bedöfningen skadar blodaftappningen.

Frågan 15 a.

Medför schäkten snabbare medvetlöshet, än ett väl anbrakt hammarslag eller ett skott?

440 svar. — 337: Nej! 2: Lika! 1 Ja!

Med dessa svar har schäkten som ett af rabierna högt prisadt bedöfningssätt spelat ut sin roll.

99 procent af slakthusföreståndare förklara på grund af egna erfarenheter gjorda i slakthuset (icke i laboratoriet, vid studier i anatomi o. s. v.) att icke genom schäkt medvetlöshet snabbare inträder än genom slag eller skott!

Frågan 15 b.

Efter huru lång tid försvinner, enligt Edra iakttagelser, medvetande och känsla?

Vid alla bedöfningsmetoder är det som bekant i afseende å bedöfvandet likgiltigt om djuret är ungt, gammalt, fett, magert, kraftigt, svagt, lifligt, trögt, väl-födt, mätt, hungrigt eller törstigt; hvarje väl riktadt sprint- eller kulskott eller hvarje med tillfyllestgörande kraft anbringadt hammarslag bedöfvar djuret blixtnsnabbt, af hvilken individualitet det än må vara.

Vid schäkten utan bedöfning äro nyssnämnda tillstånd hos djuret af största betydelse, de hämma eller befodra blodaftappningen, hos många djur måste efter-

snitt göras, hos andra icke! Att anträffa de riktiga genom proppbildning slutna blodkärlen är icke hvar mans sak.

I 142 slakthus lida djuren vid fullt medvetande 3—4—5—6 minuter, i 31 slakthus 6—7—8—9 minuter, i 19 slakthus 9—12—32 minuter.

Frågan 15 d.

Anser Ni att själfva schäktsnittet är smärtsamt?

441 svar. — 367: Ja! 73: Nej! 1: osäkert.

Det stora flertalet af slakthusdirektörer förklarar schäktsnittet smärtsamt, emedan huden och känsliga nerver genomskäras.

Minoriteten förklarar att snittet icke momentant, men efter någon tids förlopp är smärtsamt.

Försöket att rädda schäkten därmed, att schäktsnittet förklaras smärtfritt måste på grund af dessa nyare iakttagelser af slakthusdirektörerna anses h. o. h. ha misslyckats.

Frågan 15 e.

Anser Ni att de omedelbart efter schäktsnittet uppträdande rörelserna äro yttringar af smärta och motståndsrörelser eller äro de att betrakta som reflexrörelser?

432 svar. — 125: Yttringar af smärta. 23: Motståndsrörelser, 152: Båda, 80: Först smärta och motståndsrörelser, senare reflexrörelser. 8: Smärta och motstånd med dödsångest, fruktan, försök att blifva fri.

Frågan 16.

Har ni iakttagit att djuren vid nedkastandet skulle skadats?

451 svar. — 343: Ja! 108: Nej! I 151 Skador af allmän art, i 179 Hornbrott, i 29 Benbrott (bäcken,

refben, näsben, skuldror, benen, lateral). 23: Krossande af höfter, hud, skuldror, refben och blödningar under huden, genom näsborrarna.

Frågan 17.

Tillåter schäktaren kristna slaktare att utföra eftersnittet eller utför han detsamma själf?

Med denna fråga ha vi hufvudsakligen önskat erfaras, om man öfverhufvud använder eftersnitt. 421 svar. — I 365 slakthus användes eftersnitt, i 56 icke.

Således förekommer det af schäkthanhängarne tidigare så häftigt bestridna eftersnittet af de tilltänkta blodkärnen och detta på levande djur. I långt ifrån få slakthus utför schäktaren eftersnittet själf.

Då eftersnittet är rituellt förbjudet — likgiltigt hvem som utför detsamma — så är en stor del af det som koscher (rent) stämplade kött, som de ortodoxa judarna använda icke koscher, utan trepha (orent.)

Frågan 18 b.

Anser Ni den våldsamma spänningen af halsen med hufvudhållare för djurplågeri?

• 458 svar. 413: Ja! 33: Nej! 12: Beror på utförandet.

De två hufvudbetingelsena vid schäkthandlingarna: nedkastandet af djuren, spännandet af halsen, jämte hufvudets ställande på hornen betecknas af nästan alla slakthusdirektörer som djurplågeri.

Därmed äro förberedelserna vid schäkten att betrakta som förkastliga slakthandlingar, hvilka icke i våra moderna slakthus böra tolereras eller hvilka genom en föregående blixtnabb bedöfnings af djuren bör humaniseras.

Frågan 19 a.

Gör schäktandet i sin helhet på Eder intrycket af att vara en högtidlig, religiös handling?

483 svar. — 471: Nej! 6: Ja! 6: Det torde vara en religiös handling. Bland de 471 nekande svaren äro några mycket drastiska. Vi anföra här några af dem.

»Ingen religiös handling, emedan det ofta göres vitzer därvid». — »Slaktarne drifva gäck med schäkta-ren». — »Schäkt har med religion ingenting att göra». — »Allting annat, blott icke någon religiöst högtidlig akt». — »Kan i den omgifningen aldrig göra intryck af en religiös handling». — »Idel skoj, hvilket genom schäkta-rens undersökning först riktigt bevisas». — »En religionshandling som är en förevändning för andra ändamål».

Frågan 20.

Sker slakt af svin i samma rum och samtidigt med schäkten?

88 svar. — Alla jakande.

Som bekant får schäkten icke ske eller schäkt-bönen läsas i närvaro af svin, detsamma gäller, om man har att befara att svin finnas i närheten eller kunde springa förbi.

Känd är de strängt troende judarnas fruktan för allt hvad svin heter. Men i mindre slakthus är det omöjligt att hålla de för schäkt afsedda djuren och svinen alldeles åtskilda.

Köttet af de i närheten af svin schäktade djuren förklaras emellertid kosher, ehuru det såsom trepha icke borde vara användbart för de ortodoxa judarna. Likväl förtäres detsamma utan motstånd af dessa.

Frågan 23 h.

Anser Ni schäkten i jämförelse med de nyare be-döfningsmetoderna, kul- och sprints-kott för djurplågeri?

488 svar. — 466: Schäkt är djurplågeri. 22: Schäkt är icke djurplågeri. Af dessa 22 direktörer äro emel-lertid de flesta af den åsikten att schäkta-förberedelserna

äro djurplågeri. — 175 förklara delvis i de skarpaste uttryck schäkt för djurplågeri.

Det må antecknas, att af de djurläkare och slakthusföreståndare, hvilka på sin tid afgifvit uttalanden till förmån för schäkten, emedan då (1890) bättre slaktmetoder icke voro kända, nästan alla ha återtagit sina dåvarande omdömen (!).

Frågan 25.

Hvilka af de nyare apparaterna för bedöfning äro ständigt i användning?

320 svar. — I 160 slakthus kulsjutapparater, i 72 springsjutapparater, i 88 båda slagen.

Åtskilliga slakthus ha gjort användandet af dessa skjutapparater obligatoriskt, äfven då det gäller att förekomma olycksfall eller faror vid felschäkt, eller då på de schäktade djurens kval måste göras ett snabbt slut. T. ex. i fall, då schäktdjuren slita sig lösa och springa omkring med öppet sår i halsen, ha dessa blixtnabbt dödande apparater gjort en utmärkt tjänst.

Stormlöpningarna mot schäkten, emedan den utgör kärnpunkten i slaktreformen, skola alltså vidtaga på nytt. Icke antisemitism är driffjädern utan hänsynen för de oändliga lidandena hos millioner djur, som alla förgäfves vänta på ett bättre dödssätt så länge den i högsta grad förkastliga schäkten förhindrar hvarje allmän human reform i slaktfrågan. Om de fromma judarna värkligen äro gudfruktiga människor, så måste de af alla krafter försöka ändra den afskyvärda, genom frågecirkulären upptäcka värkligheten. Blott af deras hallstarrighet har det tidigare berott att den väldiga summan af oförtjänt, till ingen nytta pålagt lidande för slaktdjuren icke kommit ur världen!

Om judarna skulle förstå sin tids riktning, så skulle de här oförtöfvadt gifva efter. Svaren från fack-

männen på slaktens område andas till största delen en sådan harm och förbittring ja t. o. m. förakt för schäkten, att detta skall gifva nytt vatten på antisemiternas kvarn. Vi anse att de på andra områden så framstegsvänliga judarna dock icke hafva något intresse af att blott i slaktfrågan visa sig som det mörkaste reaktionspartiet och göra sig förhatliga för alla människor med känsla. Judarna själfva, mänskligheten och djurvärlden skulle vinna på ett uppgifvande af schäkten».

På det att allmänheten må kunna göra sig en föreställning om den värkliga innebörden af den slakt-ritual, för hvars bibehållande judarna så ifrigt kämpa, bifogar jag här i öfversättning en af Berliner Tier-schutzverein utgifven flygskrift:

**»Hvad befaller den judiska religionslagen
i fråga om schäkten?»**

Under det att i konungariket Sachsen sedan 1892 och i det fria Schweiz sedan 1893 judarnas rituella slaktmetod genom införandet af allmänt *bedöfnings-tvång* vid kreatursslakt blifvit afskaffad, kämpa i öfriga stater, främst i Tyskland, djurskyddsföreningarna fortsättningsvis förgäfves mot schäkten *utan bedöfning*. Judarna visa sig oemottagliga för hvarje bevisföring. Också de bland dem, som för öfrigt icke i ringaste mån bekymra sig om ritualen, yrka dock af kåranda på schäktens bibehållande.

Man må framdraga hvilka bevis som helst för att detta slaktsätt såväl före, under och efter dess utförande är förbundet med stort djurplågeri, det tjänar alltsammans till ingenting. Bevisen afvisas som antisemitism, förnuftet förklaras för vansinne och schäktandet fortfar.

Hvarpå beror det då att judarna, hvilka eljes äro så stolta öfver sin framstegsvänlighet, icke välja något

lättare och smärtfriare slaktsätt för sina slaktdjur? De måste dock som skarpsinniga tänkare medgifva, att ett blixtnsnabbt dödande medels ett skott i hjärnan är det mest smärtfria, då ju hjärnan är säte för känslolifvet och ett förstörande af hjärnan omedelbart upphäver medvetandet.

Det hårdnackade försvaret af schäkten beror därpå, att de fromma judarna tro, att den mosaiska lagen påbjudit schäkten och då deras religion är för dem helig, så anse de att schäkten såsom en genom traditionen helgad sed icke kan vara grym.

Tvärtom äro de fullt öfvertygade därom att deras heliga religion har sörjt för en lätt och smärtfri död för djuren, en uppfattning, som får sitt stöd genom ett stort antal vetenskapliga uttalanden. Gent emot en sådan minst två årtusenden gammal, fast religiös öfvertygelse kunna alla bevis för att schäkten innebära en grymhet ingenting uträtta.

Vi vilja inslå ett motsatt tillvägagående och på grund af de judiska religionsföreskrifterna bevisa att judarna misstaga sig. Vi skola framlägga klara och vederhäftiga bevis för att den judiska rituallagen ingalunda hade för afsikt att genom schäkten förskaffa djuren en lätt död. An vidare skola vi bevisa att den judiska religionslagen vid den rituella schäkten tillåter den största grymhet gent emot djuren.

Genom vår framställning skall med ett slag schäkfrågan framstå för mänskligheten i en alldeles ny dager. Ingen förnuftig och välvillig, framför allt ingen religiös människa skall härefter kunna uppträda till förmån för schäkten. Icke ens judarna; ty också deras ögon bli härigenom öppnade.

Om någon bär lefvande, från vattnet upptagen, fisk i en korg eller ett nät till sitt hem, så gör han det, emedan han icke anar, hvilka kval de stackars fiskarna utstå i behållaren. De äro ju stumma, de kunna icke skrika eller på annat sätt göra människan uppmärksam på sina lidanden. Har man däremot

öfvertygat någon om att dödsqualen hos en fisk, som är utsatt för luftens invärkan äro fullkomligt lika stora som de en på det torra lefvande varelse skulle utstå, om han tvingades att hålla sig under vatten och sålunda beröfvades den luft han måste inandas, så skall han om han är en människa med hjärtat på rätta stället, aldrig vidare transportera lefvande fisk i torrt tillstånd till sitt hem utan skall draga försorg om dess dödande. Ingen hederlig människa skall afsiktligt plåga ett djur och om det måste dödas, unnar han det en lätt död.

Förrän vi gå att närmare behandla slaktandet af djuren enligt den mosaiska lagen, vilja vi först betrakta afrättandet af missdådare enligt denna lag. Denna jämförelse är viktig, för att vi öfverhufvud skola kunna bedöma den anda, som är bestämmande för denna tidsålder. Det fans då endast fyra slag af dödsstraff: stenande, brännande, halshuggning och kväfning.

Stenandet (5 Mos. 21: 21) skedde sålunda, att den dömden bunden kastades ned från en höjd. Hade döden icke inträdt till följd af fallet, så måste ett af vittnena kasta en stor sten på delinkventen och om han ännu icke var död, så måste åskådarne kasta sten på honom till dess döden inträdde. (Se: Maimonides, Sanhedrin, Kap. 15: 1).

Brännandet tillgick sålunda att man medels ett rep tvingade den dömden att öppna munnen, under det man hällde smält metall i hans svalg.

Kväfningen utfördes så att den dömden ända till knäna gräfdes ned i jorden, tvänne rep bundos om hans hals, en man drog framåt i det ena repet, en annan bakåt i det andra, till dess lifvet flydde. (Maimon, Sanhedrin, Kap. 15: § 5.)

Det är icke vår uppgift att här kritisera de judiska religionslagarna, men vi äro berättigade att af det i den mosaiska lagen föreskrifna dödandet af människor draga våra slutsatser beträffande dödandet, då det endast gälde slaktdjuren. Om den judiska lagstiftning-

gen befallde ett sådant gräsligt plågande vid dödande af människor, ett plågande, sådant det endast förekommer hos de mest tillbakablifna folk, så kan man omöjligt tro att denna lag vid den rituella schäkten afsåg att förskaffa de föraktade djuren en lätt död.

Låt oss därför omedelbart öfvergå till dödandet af djur enligt den mosaiska lagen och låt oss till först betrakta dödandet af de till offer bestämda djuren, hvilka icke behöfde schäktas.

I det heliga templet i Jerusalem blef också fjäderfä användt som offer. Detta skulle icke schäktas utan prästen måste med tummens nagel genomtrycka nacken eller ock tryckande med nageln föra tummen af och an till dess nacken var genomskuren. Därefter måste prästen förtära köttet. (Alltså utan schäkt!) Detta barbariska, hvarje ädlare känsla kränkande dödande af det för offer afsedda fjäderfät är föreskrifvet i 3 Mos. 1: 15, vidare i 3 Mos. 5: 8 och utförligt i Maimon, Mase Korbonaus, del 6 § 23.

Under tempeltiden blef på försoningsdagen ett lam fördt till öknen. Lammet skulle symboliskt taga israels barns synder på sig och försona dem med sin död. Sedan djuret anländt till öknen, blef detsamma nedkastadt från ett bärg och med brutna lemmar öfverlämnadt åt sitt öde. (3 Mos. 16: 22 och Maimon, Jom Kipurim, del 3 § 7).

Lika gräslig var den död, som bereddades de till döden dömda djuren. Hade en ox, som ju dock icke äger förnuft, förorsakat en människas död, så måste han själf dö. Dödandet skulle ske genom det nyss skildrade grymma stenandet. (2 Mos. 21: 28).

Af de anförda ställena kunna vi sluta till den gamla mosaiska lagstiftningens efterblifna anda och att den icke blott tolererar djurplågeri, utan t. o. m. befaller sådant! Ehuru väl begreppet »grym» växlar enligt ort, tid och kulturståndpunkt, så framstå dock de anförda, i bibeln föreskrifna grymheterna för alla tider som höjdpunkten af grymhet. Den som sålunda

tillerkänner slaktdjurens schäktande (grundad på 5 Mos. 12: 21) djurskyddsvänliga afsikter, ignorerar a priori det mänskliga förnuftet.

Om vi nu tillfyllestgörande bevisat det grymma sättet att döda enligt den mosaiska lagen, så vilja vi i det följande lämna afgörande bevis för att den rituella schäkten tillåter de afskyvärdaste grymheter vid schäktförfarandet. Den som tviflar därpå, må kontrollera anförda ställen.

Af bristande kännedom om de judiska schäkttföreskrifterna ha flere, däribland berömda kristna lärde, gått in på att afgifva uttalanden till förmån för schäkten, i det de förklarar att vid den af den judiska religionen fordrade rituella blodaftappningen intet djurplågeri vore förhanden. Emedan man lämnat utan afseende alla före, under och efter schäktsnittet varande omständigheter, hvilka samtliga äro förenade med stort djurplågeri, ha sådana uttalanden redan i och för sig intet värklighetsvärde. Djuret måste först kastas ned. Det slår därvid ofta så hårdt i golfvet att slakthusväggarna skaka. Horn- och rebfensbrott äro ingenting ovanligt. Med en kaffe och ett rep eller en kettling öfver nosen vrides hufvudet därefter onaturligt och fasthålles sålunda, hvarigenom stora smärtor förorsakas djuret. I detta kvalfulla läge måste det uppskrämda djuret ligga orörligt. Till dess schäktsnittet sker förgå (från nedkastandet räknadt) 7 till 10 minuter. Hvilken evighet för djuret! Under blodaftappningen slår det ofta, häftigt stönande, såsom i förtviflan med hufvudet mot stengolfvet. Genom proppbildning i såret fördröjes vanligen bloduttömningen; då gräfver slaktaren omkring i såret för att afskära halsåderna. All denna dödsångest och dessa kval utstår djuret vid klart obedöfvadt medvetande. En så förfärlig anblick erbjuder schäkten, att de flesta människor fasa därför och aldrig vidare vilja närvara vid densamma.

Då märkvärdigt nog i de 378 uttalanden, hvilka judarna ha samlat och låtit utgifva i tryck, knappast

någon vikt lägges vid dessa påtagliga och vid schäkten oundvikliga grymheter, så visar redan allena denna omständighet, huru litet dessa uttalanden äro värda.

Men de schäktvänliga uttalandena äro äfven i och för sig falska. Deras författare ha behörigen trampat in. Om de inför domstol måste aflägga ed på dessa uttalanden, så skulle de komma i den svåraste dilemma. De ha nämligen påstått att den rituella schäkten, d. ä. bloduttömningen genom schäktsnittet icke är något djurplågeri. Därmed ha de emellertid uttalat någonting objektift osant, ty den rituella schäkten har intet med blodaftappningen att göra, den fordrar icke någon blodaftappning.

I det af alla rabbiner som religionslagbok erkända utdraget ur Talmud, i Schulchan Aruch (Joreh deah) del 22 § 2 heter det ordagrant: »Man behöfver *icke* hos kreatur schäkta *halsådrorna*» — Den rituella schäkten beror blott därpå att man genomskär luft- och matstrupe. Schulchan Aruch (Joreh deah) del 21 § 1 säger ordagrant: »Man bör schäkta *luft- och matstrupen*».

Annorlunda förhåller det sig med fjäderfä. Hos detsamma måste äfven halsådrorna genomskäras. Men hvarför? Den särskilda orsaken härtill erfara vi ur Sch. A. del 22 § 1: »Hos fjäderfä måste man schäkta halsådrorna eller efter schäkten sticka hål på dem, på det att blodet, ännu medan det är varmt, rinner af och icke stelnar. Har man icke genomskurit och icke stuckit hål på dem, så bör djuret stekas styckadt, icke såsom helt».

Däremot behöfver man icke genomskära halsådrorna på fyrfotade djur, emedan såsom det i Sch. A. del 22 § 2 anföres: »köttet icke stekes i sin helhet, utan i stycken. Vill man steka det helt, så måste man vid schäkten äfven genomskära eller efteråt sticka hål på halsådrorna. Har man icke gjort detta, så må man icke steka det i sin helhet utan i stycken».

Dagsklart är härmed bevisadt att *bloduttömningen*

icke har någonting gemensamt med schäkten. Visserligen är förtärandet af blod förbjudet för judarna, men för bloduttömningen sörjer man på särskildt sätt. Bestämmande är därvid endast rituellt om köttet skall stekas helt eller styckadt. — I kampen om schäkten stod städse bedöfningen af den fyrfotade slaktboskapen i förgrunden, och judarna afvisade densamma hårdnackadt, i det de framhöllo att endast vid schäkten utan bedöfning den för dem religiöst påbudna bloduttömningen allra fullkomligast kunde uppnås. Men den judiska religionslagen framställer i Schulchan Aruch (såsom tidigare ådagalagts) uttryckligen schäktandet af halsådrorna såsom icke nödigt. Blodet aflägsna judarna ur de fyrfotade djurens kött medels beströende med salt.

På grund af denna framställning, vi kunde också säga detta afslöjande, framstår *schäktfrågan i ett fullkomligt nytt ljus.* De till förmån för schäkten af judarna så ifrigt insamlade uttalandena äro värdepapper, som förlorat sin kurs, ty de äro afgifna under väsentligen olika förutsättningar. Ingen af deras författare kan efter detta afslöjande ännu fasthålla vid sitt uttalande. Hvem skulle väl våga med stöd af sitt vetenskapliga namn intyga att dödandet genom uteslutande genomskärande af luft- och matstrupen, under det pulsådrorna förblifva oberörda och blodet obehindradt strömmar till hufvudet och känslan fortbestår, icke vore ett ytterst långsamt och grymt, utan ett det allra bästa och lättaste dödssätt? Men så fordrar ritualen. Det som schäktens försvarare ofta berömde, bloduttömningen, hör alls icke till den rituella schäkten, öfver hvilken de dock endast skulle döma. Vi se alltså huru ohållbara dessa uttalanden äro, då den mosaiska lagen aldrig haft för afsikt att bereda djuren en lätt död, i det att densamma ansåg bloduttömningen vid schäkten onödig.

Den som icke vill nöja sig med dessa bevis, må höra vidare! Såsom nämndt, fordrar den rituella schäk-

ten blott genomskärande af luft- och matstrupen. Emellertid finnas ännu några minimalbestämningar i detta afseende. Icke genomskärning af, utan *endast ett snitt* i luft- och matstrupen är ett för den riktiga (»koscher») schäkten föreskrifvet villkor.

I Sch. A. del 21 § 1 heter det ordagrant: »Om man blott mer än till hälften skurit i luft- och matstrupen, så är köttet kosher».

Och äfven därmed är minimum af schäkthandlingarna ännu icke uttaladt. Denna hälft af snittet behöfver icke ens ske på samma ställe, utan är det redan tillfyllestgörande om på den ena sidan en fjärdedel af snittet och på den andra också en fjärdedel af det samma göres! Sch. A. del 21 § 3 föreskrifver: »Om han har börjat att schäkta och strupen därunder vändt sig och han slutför schäktsnittet på ett annat ställe; — om de båda snitten sammanräknade utgöra något mer än hälften, så är det »koscher». (!)

Vi se alltså, att enligt rituallagen icke är tal om någon bloduttömning vid schäkt och att endast små snitt på olika ställen af luft- och matstrupen äro tillfyllestgörande. Hvilken af de 378 schäkthens försvarare har tagit någon hänsyn till dessa betänkliga ställen i ritualen, då de med sin auktoritet ha förklarat att schäkten, då den utföres strängt enligt densamma är en smärtfri slaktmetod?

Förnuft och känsla uppresa sig mot, att längre låta detta som heligt ansedda grymma djurplågeri fortbestå. För att emellertid slutligen få ett fullständigt slut därpå måste vi fortfara med våra afslöjanden och bringa i dagens ljus hela afskyvärdheten af det samma.

Såsom katten leker med råttan, så *tillåter den rituella schäkthagen ett långsamt ihjälplågande af djuren; ty icke en gång en hvass knif är nödvändig; äfvenså är någon bestämd tid, inom hvilken schäkten bör vara slutförd, ingenstädes föreskrifven.*

Sch. A. del 18 § 7 lyder: »Med en knif, som icke

är hvass, må man schäkta, äfven om skärandet af och till skulle räcka en hel dag».

Det följer ännu någonting ohyggligare. Icke ens en knif är obetingadt nödig vid schäkt! Sch. A. del 6 § 1 lyder: »Med alla föremål må man schäkta, med en bit glas, en sten, ett rör, en tand eller en nagel».

Här hafva vi de bestämningar, hvilka den judiska religionslagen har förordnat med afseende å schäkten och hvilka allena böra tagas i betraktande, vid bedömandet af schäkten som en religiös, helig handling.

Detta är schäktritualen, för hvilken judarna i namn af sin religions- och samvetsfrihet fordra en obegränsad tolerans! Man må göra sig en bild af schäkten, sådan den enligt ritualen är tillåten: Där ligger ett olyckligt djur framför oss bundet på marken. Medels en slö knif, en bit glas, en sten eller nagel har man icke skurit igenom halsen utan endast gjort ett snitt i densamma och äfven detta endast å hälften af luft- och matstrupen. Halspulsådorna äro osårade; blodomloppet cirkulerar. Vid fullt medvetande kan detta djur ännu lefva flere timmar eller en hel dag. Det är förfärligt plågadt, men enligt ritualen är det riktigt («koscher») schäktadt!

Och ett sådant barbari våga judarna ännu i vår moderna tid försvara? För schäkstens skull hålla de tillbaka det så önskvärda allmänna tvånget att skjuta slaktdjuren och det gifves t. o. m. såkallade sakkunniga, hvilka utfärda intyg öfver att schäkten om den utföres noga enligt ritualen, är det allra bästa och det smärtfriaste dödssätt man kan önska sig? Om blott judarna åtminstone erkände att det är *gudsfrösmädelse* att i något afseende sammanblanda religion och gud med sådana råa och omänskliga ritualföreskrifter. Hvarje hederlig jude måste för sin religions och sitt samvetes skull fördöma sådana grymma ritualbud.

Tills nu var framhållandet af schäkten som en religiös institution det starka bålverket för dess vidmakthållande och dess oantastlighet från mydigheternas

sida. Detta bälverk har fallit. Rätten till *trofrihet* gäller *författningsenligt endast såtillvida, som intet kränkande af de medborgerliga skyldigheterna däraf betingas*. Till dessa skyldigheter höra emellertid också för judarna iakttagandet af lagarna mot djurplågeri.

Då den rituella schäkten endast fordrar genomskärning af eller snitt i luft- och matsstrupen hos de fyrfotade djuren, alltså framställer bloduttömningen och därmed en snabbare död för djuret såsom icke nödig, så befaller schäktritualen kort om godt det fruktansvärdaste djurplågeri. *Ingen regering, som vill benämna sig civiliserad, må dröja med att i sitt land på det strängaste förbjuda schäkten*. Så mycket mindre är man skyldig att hysa några betänkligheter, som större delen af judarna redan nu förtär icke-schäktadt kött.

Äfven till alla meningsgrupper, till alla organ för den allmänna meningen, till alla filantroper och humanister i samtliga kulturstater går vår yrkan att man icke längre må låta imponera på sig af de uttalanden, hvilka judarna ha sammanhopat till stöd för schäkten och hvilka i verkligheten endast äro en jättevillfarelse.

Alla den bildade allmänhetens människo- och djurvänner borde med hela sin kraft *sträfva därhän, att snarast möjligt i alla stater det smärtfriaste slaktsättet för slaktboskapen blefve infördt*; för de fyrfotade djuren skott i hjärnan, för fjäderfä och fiskar bedöfningslag på hjärnan efterföljande blodaftappning. Hvarje brott mot denna fordran genom nedstickande af djuren vid fullt medvetande måste som ett stort djurplågeri vara straffbart i hvarje särskildt fall».

Judarna motarbeta öfverallt införandet af bedöfningsstväng vid slakt, emedan detta för dem vore en kränkning af deras religiösa föreskrifter. Men huru många judar lefva väl i dag som är strängt enligt de mosaiska buden. Man må blott tänka på de judar, som arbeta under sabbaten och sända sina barn till

skolan, oakadt detta enligt 2 Mos. 31: 14—15 är vid dödsstraff förbjudet; man må vidare komma ihåg de många judar, som icke mera äta enligt ritualen — jag har själf förliden sommar å en ångbåt sett en judisk handlande från Viborg äta oschäktadt kött, sålänge han icke visste sig observerad, ehuruväl han strax blef växtätare, när han förstod att där i hans omgivning fanns någon som kände förhållandena. — Äro dessa judar berättigade att tala om samvetsnöd, så snart en fordran på schäktens afskaffande framställes?

Den moderna staten förbjuder också judarna mycket annat, som den mosaiska lagen uttryckligen befäller, t. ex. Förskjutande af en hustru, som icke är i smaken (5 Mos. 24, 1) Stenande för äktenskapsbrott (3 Mos. 20, 10). Stenande af olydiga barn (5 Mos. 21, 21). Ty de medborgerliga och mänskliga skyldigheterna få icke kränkas därför att åt ett folk beviljats fri utöfning af dess religion. Schäkten innebär »uppenbar grymhet» mot djuren och är sålunda enligt vår strafflag, kap 43 § 5 fördömlig.

Det är att hoppas att vår regering icke skall tveka att bifalla till djurskyddsföreningarnas anhållan om schäktens afskaffande, emedan vi eljes ha att vänta en oöfverskådlig rad af polemiker, processer och trakasserier af alla slag. Ty kampen mot schäkten skall icke upphöra, förrän denna slaktmetod blifvit h. o. h. afskaffad.

Intresserade hänvisas slutligen till det omfattande, sakrika arbetet »Das betäubungslose Schächten der Israeliten», af Dr von Schwantz (Constans, 1905, Ackermanns Verlag. Preis Rmk. 4: 50).

Helsingfors i mars 1906.

A. v. Konow.

Sekreterare i slaktkommittén.

Kpoo 26